

Šeštoji Dainų šventė Paviljone

Apžvalga, išpūdžiai ir vaizdai

Šiame numery:

Čekų kultūros atgimimas.
Šeštoji Dainų šventė Paviljone.
Kokių papildymų reikia Lietuvių Enciklopedijai?
„I Lituani“ Antrosiose Pasaulio lietuvių dienose.
Alfonso Tyrulio eilėraščiai.
Pirmoji kompozitoriaus Petro Aglinskio simfonija.
Antro Kaimo spektakliai II PLD proga.
Nauji leidiniai.
Chicagos teatruose.

Kertinė Paraštė

Čekų kultūros atgimimas

Po 1968-ųjų metų invazijos, naujieji Čekoslovakijos valdovai b'vo užsimoję visiškai „normalizuoti“ šalies kultūrinį gyvenimą. Kadangi Maskva tada buvo nusprendusi, jog čekų rašytojai buvo daugiausia kalti už „Prahos pavasarį“ ir mėginimą sukurti „socializmą žmogišku veidu“, žymiausi čekų autoriai buvo ištremti arba nutildyti, oficialioji literatūra buvo spraudžiama ir agitpropos rėmus. Kai kuriais atžvilgiais čekų rašytojų padėtis tapo sunkesnė už lietuvių.

Ar „brandaus socializmo“ gauleiteriams pavyko paversti Čekoslovakiją kultūrine ir politine dykuma? Bent vienas autoritetingas balsas į tai atsako neigiamai. Pasaulinio garso čekų dramaturgas Vaclav Havel buvo neseniai paleistas iš kalėjimo dėl pablogėjusios sveikatos. Nebodamas pavojaus vėl būti suimtu, jis Paryžiaus dienraščio *Le Monde* (š. m. balandžio 11-12) korespondentui papasakojo savo išpūdžius apie padėtį Čekoslovakijoje, ją išvėdęs po ketverių metų už grotų.

„Mano pirmieji išpūdžiai toli pralenkė tai, ko aš tikėjau“, pasakoja Havel. „Chartos 77 sąjūdis nepalūžo po šešerių metų persekiojimo. Neteisingai persekiojamų asmenų gynimo komitetas tebegyvas po penkerių metų represavimo. Mane labai nustebino neoficialios kultūrinės veiklos įvairumas ir apimtis: privačių filosofinių seminarų skaičius ir aukštas lygis; savilaidinių literatūros ir kitokių žurnalų gausumas. Pasikeitė veiklos metodai — kaip man atrodo, dabar mažiau baimės ir daug daugiau atsargumo. Mane ypač stebina tos veiklos gylis ir nepaprasta energija“.

Havel atrodo, kad čekų visuomenė šiandien daug daugiau ištroškusi tiesą reiškančių kultūrinių vertybių ir žodžių — nesvarbu, ar jie, šiuo metu dar sporadiškai, ateina iš „oficialiosios kultūros“ sferos, ar, daug didesniu mastu, iš „neoficialiosios“ ar „alternatyvinės“ kultūros. Atrodo, lyg

daugeliui žmonių taip įkryję jų nuovargis, kad jie nebegali sutramdyti tikro ir laisvo kūrybingumo troškulio.

Havel pastebėjo pasikeitimų ir režimo aprobuotoje kultūroje: „Dar neseniai valdžia šią kultūrą manipuliavo. Šiandien didėja politinio aparato spaudimas ir oficialiajai kultūrai, o tai ženklas, kad joje kažkas keičiasi. Kartais man rodo, kad kai kuriose srityse iš aparato rankų ima išslysti jo paties kultūros kontrolė — dar neseniai aprobuotos pjesės, spektakliai ir ypač „rock“ ar džiazo ansambliai šiandien jau uždraudžiami. Daugelis jų nebežino, ar jie priklauso „oficialiajai“ ar „alternatyviajai“ kultūrai“. Todėl kai kurios čekų kultūros apraiškos Havel primena ankstyvąjį 1960 dešimtmetį, kai „tarp oficialiosios ir neoficialiosios kultūros besidriekiančioje prieblandos zonoje pasirodė sąmoningumo ir intelektualinio išsilaivinimo daigai“.

Havel diagnozę patvirtina ir oficialiosios spaudos balsai. Netiesiogiai prisipažįstama, kad „socialistinis realizmas“ nedavė vaisių — kompartijai ištikimi rašytojai nesugebėjo parašyti gero romano apie „Prahos pavasarį“ ar apie „normalizavimo“ laikmetį. Kaip ir Lietuvoje, be perstojo skundžiamasi aktualios politinės prozos ir „pozityvių

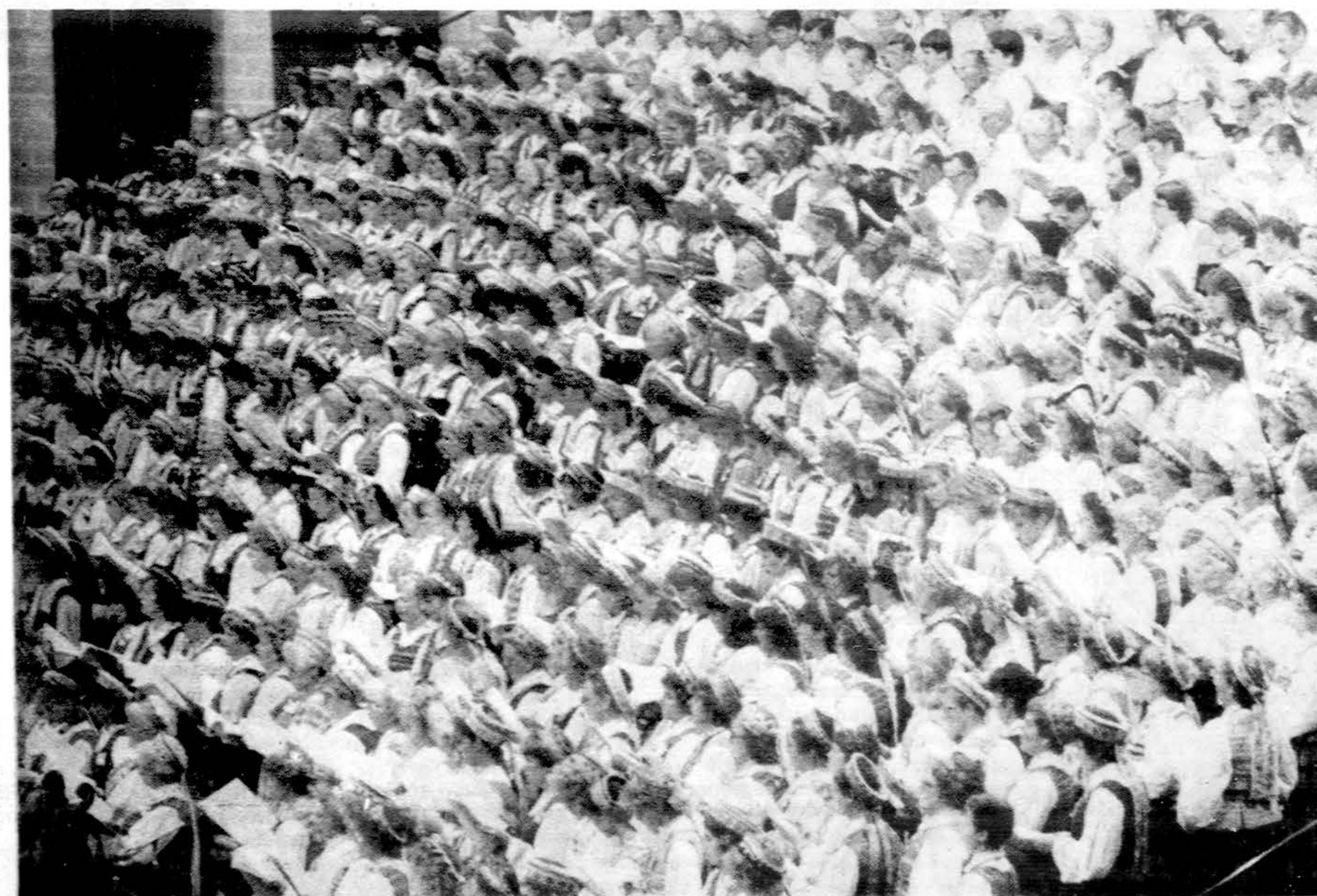
Vaclav Havel

Pranešimas. Skambinti kultūrinio priedo redaktorei. Reikalingas VI-os Dainų šventės vertinimas. Atsakau, kad esu Dainų šventės Komiteto narys gaidų paruošimo reikams ir rengiu programos leidinį. Rašyti apie Dainų šventę man būtų labai nepatogu. Pagaliau susitariame, kad vadinsime apžvalgą arba išpūdžiais, bet ne recenzija. Man būtų žymiai lengviau dar kartą pakrauti du pilnus autovežimius šventės programų ir nuvežti į Paviljoną, negu rašyti apie Dainų šventę. Kur dingo žymieji kritikai, kur dirigentai, neturėję laimės šioje šventėje diriguoti, kur muzikiniai žurnalistai? Negali. Paaškęja, kad vienas muzikinės žvalgybos asmuo, sužinojęs, kad aš dėl daugybės darbų neturėjau laiko paruošti šventės dainas ir nebūsiu choristų gretose, pasiūlė redaktorei kaip teisybę mylintį žmogų. Bet šiuo atveju teisybės gali būti kelios: mano teisybė, tavo teisybė ir jo teisybė. Sudėtinį išpūdį sudaro daugelis dalykų: sėdėjimo vieta, garsiakalbių veikla, dirigentų apranga, dainininkai, šokėjai, orkestras, pranešėja, prezidento telefonas ir Dainų šventės komitetas.

Teko girdėti daugybę rimtų, pusiau rimtų ir net juokingų klausimų. Kas sudarė Repertuaro komisiją? Kokiu pagrindu buvo kviečiami dirigentai? Kodėl kai kurie dirigentai, vadovaujantieji chorams, nebuvo pakviesti diriguoti? Kodėl neatvyksta Brazilijos choras? Kodėl kompozitorius, „Kantatos apie Staliną“ autorius, turėjo repertuare net dvi dainas? Kas atliko su Banaicio, Gaidelio, Kačinskio, Klovos ir Starkos dainomis? Kodėl II Pasaulio Lietuvių dienų leidinyje, Dainų šventės tituliname puslapyje žodis „Šventė“ neturi paukščiuko ant „S“ raidės? Kodėl pranešėja varžo žodį „išpildyti“, bet ne „atlikti“? Ar Dainų šventės komiteto pirmininkas tarnavo

šiūdienių herojų“ stoka. Praėjusį dešimtmetį ir literatūrą atėjusi jaunoji karta kaltinama ankstesnės „mėlynų džinsų“ kartos nuotaikų kopijavimu, „bėgimu nuo tikrovės“, „vartotojiška“ psichologija, „naudingo“ darbo vengimu“. Praėjusių metų gruodžio mėnesį CK sekretorius Josef Havlin išspausdino labai pikta, panašias Liongino Šepčio tiradas primenantį puolimą prieš dabartinę čekų kultūrą: per daug „ideologiškai silpnų“ knygų, per daug „formalizmo“, į sceną pradeda grįžti „reformistinės“ pjesės, kritikai ir publicistai nepakankamai tvirtai atremia „buržuazines ir revizionistines“ teorijas, daugelis menininkų dar ideologiniai „nesubrendę“. Taip prisipažįstama, kad Čekoslovakijos kultūra atsisako būti suprimityvinama. O tai gera naujiena ir tiems, kurie stengiasi ištaisoti savitą lietuvių kultūrą.

J.P.

Dalis Šeštosios Dainų šventės choristų šių metų liepos mėn. 3 d. Chicagoje.

Nuotrauka Jono Kuprio

armijoje? Kodėl gaidos buvo paruoštos ir išsiuntintos vėlai? Ar Dainų šventės pelnas eis kitų kultūrinių parengimų nuostoliams padengti? Kodėl Pirmosios dainų dienos organizatoriaus Juozo Zilevičiaus sveikinimas nebuvo paminėtas žodžiu? I kiekvieną iš šių klausimų atsakydavau tuo pačiu žodžiu: „Nežinau“. Mediciniškai žiūrint, mano jautriai nervų sistemai būtų daug naudingiau šių išpūdžių nerašyti. Mūsų žmonės labai dažnai stipriai paplaka kritikos rašytojus, negu atlikėjus. Bet pažadas duotas. Išties nėra. Išvykstu į Muzikologijos archyvą, kur nėra telefono. Kur Juozo Zilevičiaus imintos pėdos ir atodūsiai gal padės pasilikti šiek tiek šiaurės teisy-

bės, o patirtis Chicago's Lietuvių Operoje gal pagelbės vėlai? Ar Dainų šventės pelnas eis kitų kultūrinių parengimų nuostoliams padengti? Kodėl Pirmosios dainų dienos organizatoriaus Juozo Zilevičiaus sveikinimas nebuvo paminėtas žodžiu? I kiekvieną iš šių klausimų atsakydavau tuo pačiu žodžiu: „Nežinau“. Mediciniškai žiūrint, mano jautriai nervų sistemai būtų daug naudingiau šių išpūdžių nerašyti. Mūsų žmonės labai dažnai stipriai paplaka kritikos rašytojus, negu atlikėjus. Bet pažadas duotas. Išties nėra. Išvykstu į Muzikologijos archyvą, kur nėra telefono. Kur Juozo Zilevičiaus imintos pėdos ir atodūsiai gal padės pasilikti šiek tiek šiaurės teisy-

bės, o patirtis Chicago's Lietuvių Operoje gal pagelbės vėlai? Ar Dainų šventės pelnas eis kitų kultūrinių parengimų nuostoliams padengti? Kodėl Pirmosios dainų dienos organizatoriaus Juozo Zilevičiaus sveikinimas nebuvo paminėtas žodžiu? I kiekvieną iš šių klausimų atsakydavau tuo pačiu žodžiu: „Nežinau“. Mediciniškai žiūrint, mano jautriai nervų sistemai būtų daug naudingiau šių išpūdžių nerašyti. Mūsų žmonės labai dažnai stipriai paplaka kritikos rašytojus, negu atlikėjus. Bet pažadas duotas. Išties nėra. Išvykstu į Muzikologijos archyvą, kur nėra telefono. Kur Juozo Zilevičiaus imintos pėdos ir atodūsiai gal padės pasilikti šiek tiek šiaurės teisy-

bės, o patirtis Chicago's Lietuvių Operoje gal pagelbės vėlai? Ar Dainų šventės pelnas eis kitų kultūrinių parengimų nuostoliams padengti? Kodėl Pirmosios dainų dienos organizatoriaus Juozo Zilevičiaus sveikinimas nebuvo paminėtas žodžiu? I kiekvieną iš šių klausimų atsakydavau tuo pačiu žodžiu: „Nežinau“. Mediciniškai žiūrint, mano jautriai nervų sistemai būtų daug naudingiau šių išpūdžių nerašyti. Mūsų žmonės labai dažnai stipriai paplaka kritikos rašytojus, negu atlikėjus. Bet pažadas duotas. Išties nėra. Išvykstu į Muzikologijos archyvą, kur nėra telefono. Kur Juozo Zilevičiaus imintos pėdos ir atodūsiai gal padės pasilikti šiek tiek šiaurės teisy-

origine. Vedamoji melodija turėjo duetą. Tai skambėjo gana liaudiškai ir gana skoningai. Pradžioje keli balsai mėgino pradėti dainuoti dar orkestrui grojant įžangą. Tai turbūt tie, kurie nedalyvavo repetitijoje, arba neskaitė chorams išsiųstų nurodymų, arba nežinėjo i dirigentą. Garsiausi buvo sopranai, nes jų ir buvo daugiausia. Maloniausiai ir galingiausiai skambėjo „Išgirska mūs balsą“, kur paeiliui įstoja bosai, tenorai, altai ir sopranai.

Be šios šventės, Alfonsas Mikulskis dirigavo I, II, III ir V-oje Dainų šventėje. Pagarba jam.

Sekantis dirigentas Aloyzas Jurgutis, svečias emigrantas iš Kalifornijos. Jam vadovaujant, jungtinis choras dainavo

„Lituanica“, maršinio pobūdžio kūrinių Dariaus ir Girėno garbei, parašytą Emeriko Gailiūno (1874-1949), buvusio ilgamečio Karo muziejaus orkestro vadovo. VI. Jakubėnas šį kūrinių vadino kantata. Chicagoje buvo tik atskirų instrumentų gaidos, todėl šį kūrinių reikėjo orkestruoti iš naujo. Tai gabi atliko Arūnas Kaminskas. „Lituanica“ paliko malonų prisiminimą. Žinoma, garsumo atžvilgiu ir vėl viešpatavo sopranai, nes jų buvo bene dvigubai daugiau negu tenorų.

Po to buvo dainuojama Naujajio „Jaunimo giesmė“. Ši daina buvo atlikta Pirmoje Dainų dienoje Kaune 1924 metais. Šis kūrinys sulaukė nuosirdaus klausytojų priitarimo. Tai parodo, kad melodingas, nors ir nesudėtingas harmonijos dalykas, gali palikti gyvas ir po 60 metų. Tik pirmoje dalyje dalis dainininkų dainavo perlgas šešioliktines, tuo pakenkdamai dainos pobūdžiui. Ši daina nuskaubė ypatingai išlygintai dinamiškai. Sopranai neturėjo progos rodyti savo galybę, tenorai ir bosai buvo puikiai girdimi.

Toliau sekė „Vai ir prijojo“, Juozo Strolia daina duetui ir chorui. Dainavo Anita Pakalniškytė ir Roma Mastienė, dirigavo Aloyzas Jurgutis. Atrodo, kad visi dainavo teisingas gaidas ir tarė reikalingus žodžius. Kažkas čia buvo netikslu garsiaakalbių tinkle. Vietomis aidėjo keistas švilpesys. Solistių balsai buvo sustiprinti daugiau negu reikalinga. Kai kada net choras buvo menkai girdimas. Dirigentas mėgino priltidyti solistes, ir tolimesniuose žodžiuose padėtis pagerėjo.

Paskutinė Jurgučio dirig. (Nukelta į 2 psl.)

Dainų šventės solistai Anita Pakalniškytė — sopranas, Roma Mastienė — altas ir Algis Grigas — baritonas.

Nuotrauka Jono Kuprio

Dainų šventė

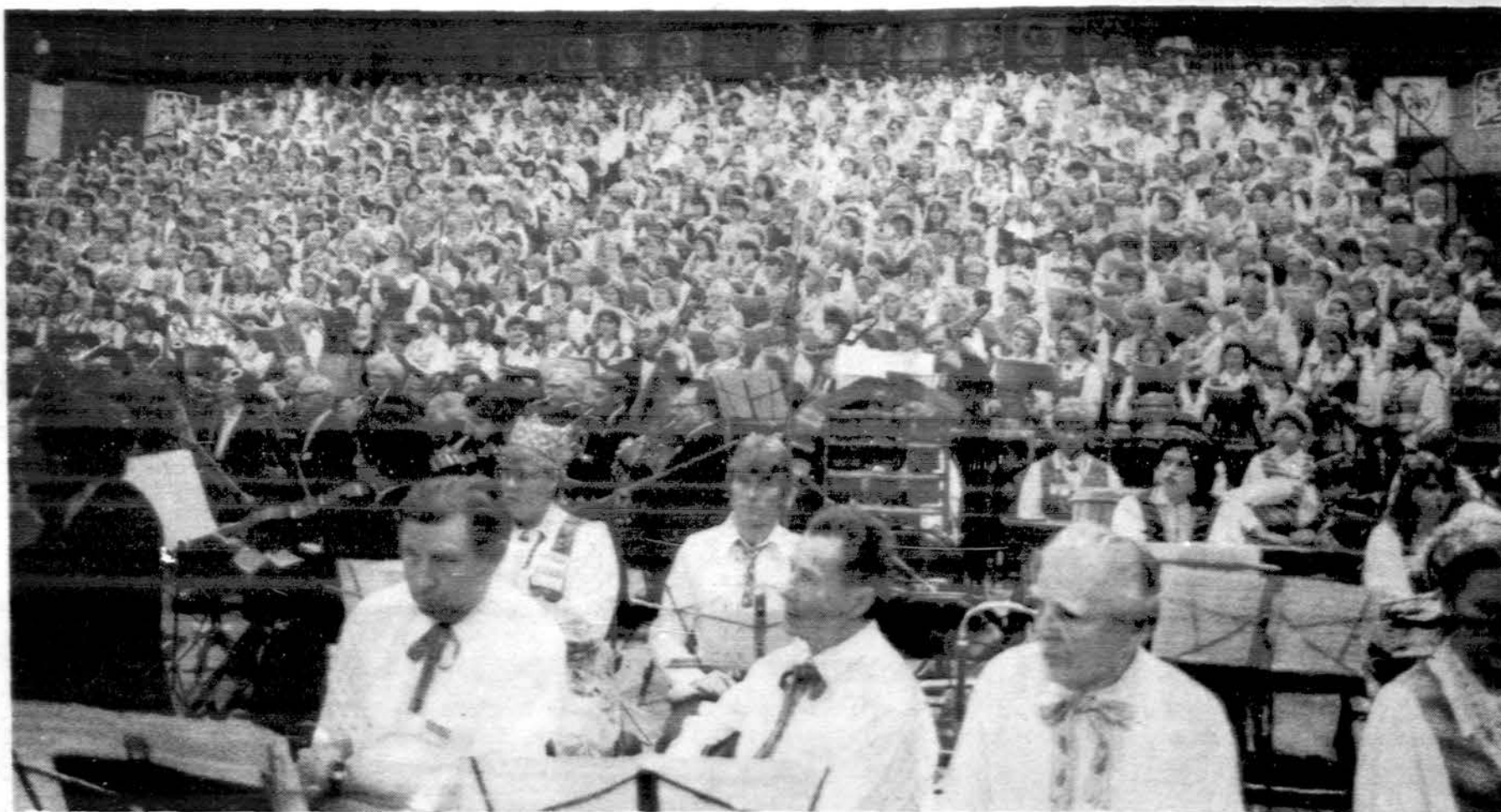
(Atkelta iš 1 psl.)

guota daina buvo „O Nemune“. Jos autorius Bronius Budriūnas — dainų švenčių galiūnas. Iš šešių dainų švenčių JAV ir Kanadoje pirmąją kompozitorius Bronius Budriūnas su 13 kūrinių, Stasys Šimkus ir Juozas Žilėvičius — po 9, Julius Gaidelis ir Vladas Jakubėnas — po 7, kiti 38 po mažiau. Dalyką orkestrui paruošė pats kompozitorius. Nemunas bangavo švelniomis vilnimis. Ypač puikiai plaukė bosų solinė vieta „Po debesim“. Tačiau dinamiškos plonybės negalėjo būti pakankamai išryškintos. Tarp FF ties „Dievo rykšte“ ir PP prie „Upės sielvarto“ skirtumas buvo nežymus. Galbūt, šiam kūriniui reikėtų daugiau repetitijų ir salės su Auditorijos akustika.

Programos pajavirnimui buvo įvesta liaudies instrumentų orkestro atlikta rapsodija, sukurta Jono Svedo (1908-1971). Dirigavo *Emilija Sakalšienė*, solo birbynėje grojo *Balys Pakštas* ir kanklėmis soliuo *Elena Mulolytė*. Dalykas, išpuoštas liaudies melodijomis, buvo sugrotas pasigėrėtina. Buvo nuomonių, kad šiam programos numerui reikėjo parinkti tinkamesnę vietą programoje.

Kanadietė *Dalia Viskontienė* vadovavo jungtiniam moterų chorui. Programoje buvo: „Daržely rūtelė pražyd“ — Vytauto Jančio, „Augino močiutė“ — Vlodo Jakubėno ir „Gale lauko toli“ — Juozo Tallat-Kelpšos. Šios dainos buvo dainuojamos be jokio muzikinio pritarimo. Jančio dainoje buvo tiksliai išlaikyta ntonacija. Jakubėno dainoje silpniausiai buvo girdimas trečias balsas. Interpretacija turininga, tempų kaita — tiksliai. Tallat-Kelpšos dainoje pavojingi intonaciniai slankiojimai buvo tinkamai išlaikyti. Ir vėl kažkodėl stipriausiai dainavo pirmieji balsai. Gal mano sėdėjimo vieta? Bet aš buvau eilinis tarp kilmingųjų: tarp dirigentų, garbės dirigentų ir kitų aukštųjų Lietuvos dienų asmenų.

Iškilmingiausias pirmos dalies numeris buvo Stasio Šimkaus kantata „Atsisveikinimas su tėvyne“. Įdomu, kad šis kūrinys pirmą kartą buvo atliktas Chicagoje 1920 metais. Tai 9 minučių ilgumo kantata trimis solistais, chorui ir orkestrui. Solistai buvo šie: *Anita Pakalniškytė* — sopranas, *Roma Mastienė* — altas ir *Algis Grigas* — baritonas. Dirigentas *Vaclovas Verikaitis*, šios Dainų šventės repertuaro komisijos pirmininkas. Pusiausvyra tarp choro ir solistų buvo gera. Pirmoji dalis slinko darniai. Vidurinėje C-minor dalyje atsirado didelis nuomonių skirtumas tarp baritono, dirigento ir orkestro. 28-tame takte, Anita dar neužbaigus savo frazės „šalėn“, vienu taktu peranksti atžygiavo Algis. Ir taip per 16 taktų. Dirigentas, galimai paveiktas sultingo ir galingo balso, 44-ame takte parodė įstojimą chorui, ir klusnus choras su „ašarėlėmis“ pradėjo dainuoti irgi vienu taktu peranksti. Dirigentų būstinėje buvo pastebimas dairymasis į gaidas, rūpestis ir maža šypsena. Sekantieji 32 taktai buvo savotiški. Šimkaus muzika gal ir nenukentėjo, bet atsirado keistoki saskambiai, nes orkestras grojo iš rašto, o choras ir solistai žygiavo vienu taktu avangarde. Ši staigmena baigėsi 10-ame takte prieš Lento, kai orkestras palieka vienas. Del to nekaltinkime vienas kito. Nelaimės atsitinka ir lygiuose

Liaudies instrumentų orkestro sekcija Dainų šventėje. Priekyje: Vincas Vaitkevičius — tenorinė birbynė, Rita Dapkutė, Rimgaudas

keliuose. Nelaimė gali atsitikti ir pastoviam 3/4 metre. Labai nuotaikingas buvo solistų duetas Moderato dalyje „Oi širdj skauda“. Pabaiga buvo sėkminga, galinga ir ašaras plukdanti.

Antros dalies pradžioje pasirodė jaunių choras su keturiomis dainomis: „Ganiau karves ant kalnelio“ — liaudies daina, „Slama šilko vėjas“ — K. Žižiūno, „Gegutė“ — G. Gudauskienės ir „Sibiro giesmė“ — F. Stroliaus. Dirigentas — *Faustas Strolia*. Palyda — šventės orkestras. Po pertraukos klausytojai liko išblaskyti. Jauniai pradėjo dainuoti, o žiūrovų kalbos dar truko ilgą laiką. Mes didžiuliam jaunimui, o kai reikia jiems parodyti pagarbą, tai mes kalbamės savo tarpe. Gyvai skambėjo liaudies daina „Ganiau karves“ ir

Gudauskienės „Gegutė“. „Sibiro giesmė“ yra įdomus dalykas. Buvo gana gerai paruoštas. Bet ir vėl nelemtas garsiakalbių išlyginimas. Solisto balsas skambėjo galingai, net per stipriai, tuo tarpu jauniai kai kada buvo silpnai girdimi. Geriau jie pasireiškė ten, kur turi savo savarankiškas partijas. Tarimas, turbūt dėl garsiakalbių aidų, dažnai buvo visai nesuprantamas.

Po to dainavo jungtinis vyrų choras, kuriam drausmingai vadovavo *Alfonas Gečas*. Pirmoji daina buvo A. Mikulskio „Bainok, tarne, bėra žirga“. Čia vėl reikia kaltinti garso sistemą ar mikrofonus. Pirmoje dalyje labai gražiai skambėjo pirmi ir antri tenorai, gi baritonai ir bosai vos per pusę girdimi. Toliau balansas pagerėjo. Ir keistas reiškinys. Kai bosai turi solo

partiją, jie yra puikiai girdimi. Kai tik įstoja tenorai, atrodo, lyg kažkas bosus nustelbia. Užbaigiant paskutinį akordą, keli balsai dar palaikė ilgiau negu dirigentas norėjo. Tai galėjo atsitikti dėl to, kad dirigentas paskutinio akordo nuėmimą rodė vertikalia kryptimi. Taip pat reikia atminti, kad atstumas tarp dirigento ir vyrų buvo gana tolimas. Tarp jų sėdėjo apie 500 moterų.

Antroji daina „Daunojo lilio čiūtis“ nepaliko jokio įspūdžio. Dinamika ir niuansai ne šios salės akustikai. J. Karoso „Augo kieme klevelis“ būtų snaudaliaus išjudinęs J. Žilėvičiaus „O kad išauštų“ turbūt sukurta dainų šventės dainuoti. Jau dviejose šventėse ji buvo atlikta ir vis nesensta. Tai buvo geriausiai pavykęs vyrų choro daina. Žavingai skambėjo baritonų

solo. Vyrų choras dainavo be jokio instrumentų pritarimo. Toliau ėjo M. K. Čiurlionio „Beaustanti aušrelė“ ir J. Žilėvičiaus „Pasakyk, mergelė“. Šias dainas atliko jungtinis mišrus choras su orkestro palyda. Sklandžiai ir skoningai dirigavo kanadietis *Jonas Govedas*. Šios dainos skambėjo labai įdomiai, balansuotai, buvo labai tinkamos 800 asmenų chorui ir salės akustikai.

Baigus dainas, salės viduryje staiga atsirado Jungtinės Chicago tautinių šokių grupė, susidedanti iš 200 šokėjų. Vadovavo *Nijolė Pupienė*, kurios pavardė kažkodėl nepakliuvo į II Pasaulio Lietuvos dienų leidinio Dainų šventės programą. Šokiams dirigavo *Algis Modestas*. Grojo šventės orkestras. Buvo atlikta šokių pynė, sudaryta iš Kalvelio, Audėjės ir Subatėlės. Choras vietomis pritarė Kalveliui ir Subatėlei. Girdint kitų atsiliepiamus, šokiai sudarė darnų, vieningą ir įspūdingą vaizdą, bet sėdint pirmoje eilėje galima buvo matyti tik atskirus veidus.

Pabaigai jungtinis choras ir visi šventės dalyviai atliko „Lietuva brangi“, diriguojant *Algiiu Modestu* ir pritariant orkestrui. Nebuvo įmanoma išgirsti, kaip ši giesmė daina skambėjo visuomenėje, nes aplinkoje buvusieji visi dainavo šį mielą Maironio - Naujallio kūrinį.

Programos pranešėja buvo dr. *Vitalija Vasaitienė*, skambiai ir tiksliai perdavusi programos eigą lietuvių ir anglų kalbomis.

Ši milžiniška darba įvykdė Šeštosios Dainų šventės komitetas, paaukoje tam kilniam tikslui tūkstančius valandų nuosavo laiko, kaitinę daugybę telefonų laidų ir sunaudoję tūkstantį ir kelis šimtus litų gazolino. Štai jie: *Vaclovas Momkus* — pirmininkas, *Sofija Dziugienė* ir *Algis Modestas* — vicepirmininkai, *Jonė Bobinienė* — sekretorė, *Dalia Dundžilienė* — išdininkė, *Vaclovas Verikaitis*, *Faustas Strolia* ir *Emilija Sakalšienė* — muzikinė komisija, *Joana Krutulienė* — registracija, *Genė Rimkienė* — bilietai, *Vladas Vijeikis* — meninė priežiūra, *Danutė Bindokienė* — šventės leidinys, *Kazys Skaisgirys* — gaidų paruošimas, *Vytautas Jasinevičius* — garso sistema ir *Jonas Žukauskas* — vidaus tvarka. Šventės globėjas — Pasaulio lietuvių bendruomenė, II Pasaulio lietuvių dienų pirmininkas — dr. *Antanas Razma*.

Kazys Skaisgirys

Kokių papildymų reikia Lietuvių Enciklopedijai?

JURGIS GIMBUTAS

Trisdešimt metų praėjo nuo pirmojo *Lietuvių Enciklopedijos* tomo, išleisto Juozo Kapočiaus leidyklos Bostone. Pasakutynysis, 36-sis tomas buvo išleistas 1969 metais. Daug kas pakito pasaulyje, Lietuvoje ir mūsų išeivijoje. Išaugo nauja karta su kitokiais reikalavimais, skirtingų pažiūrų ir kitokio pajėgumo. Senesniųjų lietuvių, suregistruotų LE, išmirė apie tūkstantį. Tuo laiku sovietinėje Lietuvoje buvo išleisti *Mažosios lietuviškosios tarybinės enciklopedijos* trys tomai (1966 — 1971 m.) ir nuo 1976 metų dešimt *Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos* (pasaulinės) tomų. Juose patiška iškeliami komunistų veikėjai nuopelnai, iškraipomi istorijos faktai, sumenkinami arba suniekinami lietuviai patriotai ir laisvės kovotojai. Okupacijai priešiški išeiviai ir jų organizacijos bei darbai tose sovietinėse enciklopedijose yra beveik ignoruojami, pasakant tik dalį teisybės. Iš to seka, kad išeivijos lietuvių enciklopedija turėtų papildyti ne tik bostoniškus 36 tomus, bet ir Vilniuje išleistus. Kiek įmanoma, reikia užpildyti sovietiskų enciklopedijų spragas ir atitaisyti jų nukrypimus nuo tiesos.

Papildydami biografijų rinkinį, turėtume dėti jų daugiau iš išeivijos. Iš Lietuvos dešimt toms, kurie tenai ignoruojami: partizanus, rezistentus, nušautuosius, išstremtuosius, pabėgusiuosius ir Vakarus pastaraisiais metais. Lietuvos pogrindžio spauda pateikia gana daug tokios medžiagos, tik reikia ją sutvarkyti ir įamžinti patvaresnėje knygoje. Jei ir neturėsime pilnesnių biografijų su gimimo datomis ir t. t., tai bent suregistruosim vardus ir faktus enciklopedinė tvarka. Nevertėtų kartoti oficialių Lietuvos veikėjų biografijų iš sovietinių enciklopedijų. Tik trumpai paminėtume svarbiuosius kūrėjus, kurie dar nepasizymėjo komunistų partijos tarnyboje. Kas jau išspausdinta tenai, nepažaus ir čia. Svarbiau įamžinti tuos, apie kuriuos tenai viešumoje tylima.

Lietuvių išeivijos biografijų rinkinį savojoje enciklopedijoje turėtume gerokai išplėsti. Būsimoms kartoms tai bus svarbus dabartinių laikų gyvenimo skerspjūvis, o ne tik visuomenės „grietinė“. Enciklopedijon dėtini ne tik patys iškilieji kūrėjai, bet visų profesijų ir veiklos sričių pasižymėję lietuviai. Ypatinai svarbu pastebėti ir surašyti daugiau jaunesnės kartos žmonių, pradėjusių reikštis lietuvių visuomenėje ir profesijoje, nepriklausomai nuo to, kokią lietuvišką spaudą jie skaito ar neskaito. Iš tų žmonių ateina visų sričių nauji vardai ir veikėjai, kad ir kitokio lygio, negu tie, kurie galėjo išeiti mokslus Nepriklausomoje Lietuvoje. Dalį papildymų tomo reikės skirti toms biografijoms praplėsti, kurios jau buvo išspausdintos, jei tie žmonės nuveikė ką nors reikšmingo per 15 — 30 metų. Tad mūsų enciklopedijos papildymuose negalės būti išbalansuota proporcija tarp išeivijos ir okupuotos Lietuvos žmonių biografijų. Juk rengiame ne naują pilnutinį veikalą, o tik papildymus trims skirtingoms enciklopedijoms. Jau sudaryta mirusiųjų kartoteka su datomis ir nuorodomis, kur buvo spausdintos jų biografijos.

Nemažai papildymų reikės išeivijos organizacijoms, periodikai, svarbesiems įvykiams. Kai kurios draugijos išnyko, kitos išaugo, atsirado ir naujų. Dauguma laikraščių ir žurnalų tebeprasirodo, bet yra pasikeitę redaktoriai, administratoriai, leidinių apimtys, kartais ir išleidimo vieta. Reikalinga surašyti ir tiražai. Tokie įvykiai, kaip Dainų šventės, Mokslo ir kūrybos simpoziumai, Pasaulio lietuvių seimai, Jaunimo kongresai ir panašūs turi būti suregistruoti. Žvilgsnyje į pakitimus Lietuvoje per pastarąjį šimtmečio ketvirtį mums teks pastebėti ir tai, kas nepasakyta sovietinėse enciklopedijose. Mums nereikės kartoti oficialiąją pramonės, ūkio ir bibliografinę statistiką, nes jinau jau išspausdinta tenai. Mums reikės išryškinti tokius demografinius pakitimus, kurie nutilimi oficialioje spauldoje, ir tokius ūkio faktus, kurie parodo ekonominį Lietuvos išnaudojimą. Mums rūpi ne tik gamtos apsauga, bet ir jos naikinimo faktai. Ne tik architektūros ir kultūros paminklų apsauga ir restauracijos, bet ir jų apleidimas bei naikinimas. Kiek Nepriklausomybės laikų paminklų jau nugriauta? Kas darosi su pakelių ir sodybų kryžiais ir koplytėlėmis? Koks Nepriklausomybės laikų knygų likimas? Pilnų statistikų nesurinksim, bet galima parinkti dokumentuotų faktų ir juos reikia suregistruoti LE papildymuose. Miestų, miestelių, kaimų lokalinių istorijų prielaidose turėtume pastebėti, kur gimė, ar gyvena tie Lietuvos veikėjai, apie kuriuos tenai viešai nerašoma, o taip pat kur ir kiek tūkstančių protesto parašų surinkta ir pasiūta okupacinės valdžiai. Pogrindžio spaudos vardai ir žinomi faktai turės būti surašyti enciklopedinė tvarka, kad galima būtų greitai susirasti.

Numatomas tik vienas papildymų tomas, tad pasauliniams reikalams, bus galima skirti neproporcingai mažiau vietos. Tik trumpomis santraukomis galėsime duoti griežtųjų mokslų, technologijos, architektūros, medicinos, menų neitajį kelią per tuos tris dešimtmečius. Reikės suregistruoti naujas valstybes. Nobelio laureatus sudėsim sąrašais pagal mokslų ir menų sritis, o ne biografijomis. Jei kas sakytų, kam iš viso dėti pasaulinius dalykus, kuriuos galima rasti kitų kalbų enciklopedijose bei žodynuose, tai atsakytume: reikia tam, kad tie visi dalykai ir vardai būtų surašyti taisyklingai lietuviškai. Išeivijoje gyvenant, vis sunkiau rasti lietuviškus atitikmenis tarptautiniams dalykams.

Suglaudžiant išryškėja, kad LE papildymai turės būti faktų ir vardu rinkinys, reikalingas mūsų platesniajai visuomenei. Tasai tomas negalės būti griežtos atrankos akademino lygio leidinys. Čia nebus literatūros ir meno kūrinių vertinimų, o tik sausi faktai — vardai, datos. Vertinimai priklauso kultūros ir mokslo žurnalams ir specialioms knygoms, kurių dar nestokojame. Enciklopedija turi būti objektyvi, o kūrybos vertinimus objektyvumo nėra: kas vienam atrodo vertinga, kitam prasta. Tokių diskusijų visada buvo ir bus. Gal kai kas susirūpins, kad nenu-smuktume į degradaciją, nesu-smulkėtume. Sutikčiau, jei diskutuotume kultūrinio žurnalo ar mokslinei veikalo lygi. Enciklopedija nepriklauso tam žanrui. Jinai turi būti populiarius, daug apimantis ži-

(Nukelta į 3 psl.)

Dalėlė jaunių choro, dainavusio Šeštojoje Dainų šventėje.

Nuotrauka Jono Kuprio

Dainų šventės programos klausosi muzikas Alvydas Vasaitis su sūneliu Valdu, šventės dirigentai Jonas Govedas, Alfonso Gečas, garbės dirigentas Alfonso Mikulskis.

Nuotrauka Jono Kuprio

„I Lituani“ Pasaulio lietuvių dienos

Amilcare Ponchielli opera „I Lituani“ buvo pastatyta Lietuvių Operos 1983 m. liepos mėn. 1 d. Auditorium teatre, Chicagoje. Spektaklis buvo Antrųjų Pasaulio lietuvių dienų švenčių dalis. Ši istorinė drama, atrodo, buvo gerokai gąsdinusi jos kompozitorių Ponchielli. Jis jautė, kad jam trūko reikalingo patyrimo, kad galėtų šiam savo kūrinii su-
rasti tinkamą stilių ir pritaikyti teisingas idėjas. Jis dirbo prie jo labai stropiai, norėdamas užsitikrinti, kad kiekviena gaida būtų teisinga. Ir taip ši gerokai per ilgą operą su prologu ir trimis veiksmais buvo pirmą kartą pastatyta La Scalos teatre, Milane, 1874 metais ir dar sykį atgaivinta 1884 metais kaip „Aldona“. Man buvo smagu matyti, kad maestro Alvydas Vasaitis išleido kelias ilgokas dalis, nes tokiu būdu pagerėjo veikalo slinktis, šiaip susidedanti iš nuobodokos medžiagos.

Operos „I Lituani“ tema yra Lietuvos pasipriešinimas ir kova už savo laisvę prieš kryžiuočių ordino riterius viduramžių laikais. Ir kadangi čia turima reikalo su „kitu pasauliu ir kito laiko“ rėmais, tai ir veikala reikėtų vaidinti kaip tokį. Pati šiek tiek pasigedau labiau originalios aprangos ar butaforijos, negu dvidešimto šimtmečio batai ar Broadway tipo treningai, kuriais avėjo ir vilkėjo šokantysis vyrų trio.

Aplamai, vienas iš šio vakaro spektaklį valdančių dėsnių, atrodo, bus buvęs „užimk poziciją ir laikykis joje“ per visą operą. Dana Stankaitytė tikrai tokiu dėsniu vadovavosi. Nors balsiniu atžvilgiu jos dainavimas buvo pasigėrėtinas, mar atrodo, kad jai būtų pravertusi viena kita vaidybos pamoka. Du mostai dar

Lietuvių operos spektaklyje 1983 m. liepos mėn. 1 d. Auditorium teatre, Chicagoje, „I Lituani“ prologas: Dana Stankaitytė ir Jonas Vaznelis.

nesukuria arijos. Bet jos arija trečiojo veiksmo pradžioje buvo puikiai sudainuota.

Rimas Strimaitis, atrodo, irgi turėjo sunkumų su savo žvilgsniu, dažniausiai jį įbedamas į grindis, ir tai jam padarė neįmanoma suėti į sąlyty su klausytojais. Dėl šitos priežasties man būtų patikę matyti skirtingus asmenis, atliekančius Kerniaus ir Konrado Valenrodo vaidmenis. Man taip pat atrodo, kad Rimui Strimaitiui geriau sektųsi dainuoti Mozartą.

Nei Rimas Strimaitis, nei Dana Stankaitytė neįtikino klausytojų, kad jie šioje operoje yra sutuoktiniai. Dažnai jie atrodė labai tolimi vienas kitam. Jeigu tokia būtų buvusi

pastatymo intencija, tai jie ją įvykdė.

Jonas Vaznelis sukūrė labai efektingą vaidilos vaidmenį, parodydamas savo vokalinę ekspertizę ir prityrimą. Algirdas Brazis ne tik gerai dainavo, bet taip pat ir puikiai vaidino. Margarita Momkienė buvo įspūdingas dainius. Dirigentas Alvydas Vasaitis spektaklį vedė rūpestingai ir preciziškai. Reikia tik pagirti jo sugebėjimą.

Kad bet kokia opera sužadintų klausytojų susijaudinimą, reikia, kad joje jaustųsi veiksmas, ar tai fizine, ar emocine prasme. Man atrodo, kad chorui pasisekė tokiu susijaudinimo sukelti tik per paskutines penkias spektaklio minutes. Jeigu tai būtų buvę galima

padaryti anksčiau, galbūt opera būtų gavusi daugiau energijos.

Atskirai reikia paminėti labai gerą scenos orkestrą pučiamųjų instrumentų sekcijos grojimą. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į Birutės Barodicaitės ir Viktoro Barausko meistriskai sušoktas solo partijas. Bet jautau, kad nors choreografija buvo judri ir įnešė energijos į šiaip gan niūrią sceną, kordebaletu šokimas vietoms atrodė truputį per daug ispaniškas lietuviškai operai.

Visa tai, tačiau, galima ir į šalį atidėti, kai pagalvoji, kad patriotizmas, jausmas savo tėvynei ir jos istorijai užima centrinę vietą kiekvieno lietuvių širdy. Dėl šios priežasties Lietuvių Opera buvo įkurta 1956 metais. Ir taip pat dėl šios priežasties operos kolektyvą sudaro žmonės visokių profesijų ir padėčių. Jų bendras ryšys yra jų meilė muzikai ir savo tradicijai. Lai ši tradicija bus išlaikoma ir tęsiama.

Ingrid Sturms-Coble

Papildymai LE

(Atkelta iš 2 psl.)

nynas, o ne knyga elitui apie elitą. Žinoma, ir enciklopedijoje bus atseiktos eilutės: vieniems daugiau, kitiems mažiau pagal nuopelnus. Tačiau ne tik centrinių organizacijų pirmininkai mus domina. Mažesnieji veikėjai, be kurių darbo nebūtų tu organizacijų, taip pat reikšmingi, ir jų biografijų santraukų reikia enciklopedijai.

Jau yra suorganizuotas redakcinis ir bendradarbių kolektyvas LE papildomojo tomo biografijos, visuomeninės ir istorijos temoms, griežtiesiems mokslams, technologijai, architektūrai, Lietuvos kraštotyrai plačiaja prasme. Dar trūksta bendradarbių kai kurioms humanitarinėms ir meno sritims. Kai visi svarbesnieji bendradarbiai bus žinomi, paskelbsime spaudoje. Iki šiol atgauta apie 50 proc. užpildytų klausimų lapų biografijos. Laukiame kitų. Po du kartus nebus siuntinėjama. Kas jų negavo, o manytų, kad yra vertas pateikti enciklopedijon, tegul parašo. Tokių savanorių esam gavę kelias dešimtis ir esam dėkingi. Redaktorai spres, kas iš to bus panaudota. Deja, dar nėra visiškai tikra, ar leidėjas J. Kapotius pajėgs įvykdyti tą projektą finansiskai. Tam reikia daugiau prenumeratų pasizadėjimų. Tuo tarpu tik pasizadėjimų, o po 25 dol bus prašoma tada, kai knyga bus spaustu-
vėje.

NAUJI LEIDINIAI

• Aidai nr. 3 (1983). Kultūros žurnalas, leidžiamas kas du mėnesiai Tėvų pranciškonų, 361 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207. Redakcija: dr. Leonardas Andriekus, OFM, kun. dr. Kęstutis Trimakas, Vytautas Volertas. Pagalba dailei — Viktoras Vizgirda. Administruoja T. Benvenutas Ramanauskas, OFM. Metinė prenumerata — 15 dol., atskiras numeris — 2.50 dol.

Šiame numeryje Kęstutis K. Girnius sklando „Katalikybės ir tautiško ryšio Lietuvoje“, nors glaudžiai susijusius, bet labiau sudėtingus ir sąlyginius, nei kartais manoma. Nors Lietuvos katalikų ir tautinių rūpestių atstovų galutinai tikslai nėra visai tapatūs, dabartinės Lietuvos viešo gyvenimo sąlygos skatina patriotų ir katalikų bendradarbiavimą. Viena iš jo pasekmių — Lietuvos Katalikų Bažnyčios šiuo metu priimtas tautinio paveldėjimo sergėtojos vaidmuo. Autorius nurodo dvi skirtingas katalikybės ir tautiško ryšio sampratas: tie saitai gali būti suprantami kaip vidiniai, arba kaip išoriniai. Pirmajai pažiūrai būdinga laikyti katalikiškumą lietuviškam tautišku būtinu sąlyga; antroji šiuolaikinę katalikybės paramą tautišku mato kaip sąlyginį reiškinį. Ši sklanda itin reikalinga geriau suprasti lietuvių tautinio ir religinio pasipriešinimo dinamiką ir taip pat pogrindžio spaudos vidines įtampas bei jos skelbiamas idėjas. Šiuos skirtumus, be abejoj, siekia išnaudoti valdžia, mėginama nuvertinti katalikų įnašą Lietuvos istorijoje ir jos kultūrai. Bet autorius perspėja, kad ir vidinių, ir išorinių sąlygų sampratų rėmėjai yra „idealių tipai“, o iš tikro tautiško ir katalikybės grynėjai nėra dvi atskiros grupės — tai dažniausia asmenys, lygiai angažavęsi abiem tikslams, tik daugiau savo laiko skiriantys arba tautiniams, arba katalikų reikalams. Straipsnis yra svarbus įnašas į bendrą išsivijus pastangas pažinti ir suprasti okupuotos Lietuvos socialinę tikrovę, mūsų žmonių sunkų, bet atkaklų pasipriešinimą ir atsilaikymą aki-
vaizdoje vėl pakartoto Lietuvos komunistų partijos centro komiteto plenumo (š.m. birželio mėn. 30 d.) valdančiųjų klasės uždavinio — rusiškai kalbančio „naujo žmogaus ugdymo“, kurį pasiekti reikalinga „duoti ryžtingą atkirtį bet kokiems nacionalinio ribotumo reiškiniams, visokiems bandymams atgaivinti nacionalistines nuotaikas“, o taip pat kovoti su „klerikalinėmis ekstremistų išpuoliais“.

Numeryje spausdinama Jurgio Blekaičio, Mirgos Girniuvienės, Nelės Mazalaitės kūryba. Tomas Venclova aptaria Antano Jasmano (Antano Maceinos) antrąjį poezijos rinkinį *Ir niekad ne namo*, prilygindamas Antano Jasmano kūrybą 17-to šimtmečio anglų vadinamos metafizinės poezijos srovei. Antanas Rubšys, Švento Rašto egzgeto akimis, praskleidžia „Mįslingą paslaptį: žmogaus kūrimą Pradžios knygoje.“ Nestokojama ir kitų straipsnių istorinėm ir kultūrinėm temoms. Recenzuojamos knygos: Antano Gustaičio *Ko liūdi, putnėli?* Nerimos Narutės *Relikvijos ir Valandų upės*, Prano Gaidos *Nemarus mirtingasis*, Antano Rukšos *Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės III tomas*, sudėtinė Lietuvoje išleista knyga *Socialistinis realizmas ir šiuolaikiniai meniniai ieškojimai*. Numeris iliustruotas Magdalenos Birutės Stankūnienės grafikos ir tapybos darbais, o apie dailininkės kūrybą rašo Mikas Šileikis.

• *I Laisvę* nr. 87 (1983 balandis). Politikos žurnalas, leidžiamas Lietuvių Fronto Bičiulių. Redaktorius — Vacys Rociūnas, 7328 Midland Rd., Independence, Ohio 44131. Administratorius — Jonas Prakapas, 14 Thelma Drive, Bakersfield, California 93305. Metinė prenumerata Australijoje, JAV ir Kanadoje — 7 dol., kitur — 5dol.

Žurnale ypač įdomus, gal todėl, kad išsivijus spaudoje tai didžiulė retenybė, įvestas platus skaitytojų laišku skyrius — tai redakcijos sudaryta proga opius klausimus viešai diskutuoti ir tokiu būdu visiems ką nors išmokyti. Straipsniai: Antanas Butkus, „Jėgų telkimas laisvinimo darbui.“ Juozas Kojelis, „Idėjos prie Pacifiko.“ V. (Nukelta į 4 psl.)

Stepas Darius ir Stasys Girėnas, paleidę Lituanikos variklį skridimui per Atlantą (paskutinė jų nuotrauka 1933 m. liepos mėn. 15 d.).

Alfonsas Tyruolis

ATLANTO SAKALAMS
Dariui ir Girėnui

Tau atmint, brangi tėvyne,
Krito didvyriai kilniai,
Garbei vainikus išpyne
Šaunesnius, nei gal manei.

Nugalėjo vandenyno
Juodą siaubą sakalai,
Ir pasaulis visas žino,
Ką turi, ką jam dalai.

Mūs jaunimui iš padangių
Testamentą siuntė jie:
Tu atmintk tėvyne brangia
Jos nelaimėj, kančioje.

Jiems nugrimzti Tau neleis
Okeano gelmėse,
Dieve, skaidrini jų veidus
Soldine dangaus šviesa.

Ir kaip gintarą jų sielas
Dangui emės branginiai,
Kad iš jo Tau dūmas mielas
Aukai kiltų amžinai.

DEBESYS

Šį vakar debesys
kaip broliai,
kaip bičiuliai,
čia apsilankę
lyg iš tėviškės.

Šaltas, vienišas kapas,
tokia trapi
projekcija
į amžinybę — — —

Niekas neateis,
niekas neapverks,
tik debesys aukštai
sustos ir palinguos,
gailių ašarų nubers
ir vėl toliau kelias — — —

AKVARIUME

Prieš kokią vėją,
prieš kokią audrą
reiks atsilaikyti?
Vėjas iš rytų
ir iš vakarų
lenkia ažuolą ir eglę,
lenkia mus,
mano broli, sese.

O tenai žemai,
po skaidriaisiais stalaktitais,
grotoje žydram vandeny
tykiai plauko žuvis —
anei vėjo, nei audros.
Toks žavingas horizontas,
toks ramybės pilnas.
Viešpatie, priartink toki mums!

Scena iš „I Lituani“ prologo: Lietuvių Operos choristai, Dana Stankaitytė — centre, Jonas Vaznelis — dešinėje.

„I Lituani“ antrojo veiksmo scena: prieky, kairėje — Rimas Strimaitis, dešinėje — Dana Stankaitytė, Algirdas Brazis, centre — Ber-nardas Prapuolenis, Jonas Vaznelis.

Nuotrauka Jono Kuprio

Pirmoji Petro Aglinsko simfonija

DALIA KUČENIENĖ

Frederico Fellini, Bernard Herman, Salvador Dali, Eugene O'Neill, ką jie bendro turi su jaunu lietuviu kompozitorium Petru Aglinsku? Prieš keletą savaitių teko dalyvauti Petro Aglinsko naujausios simfonijos, „Karnizas Paneling“, premjeroje, kurią atliko Northwestern universiteto simfoninis orkestras, diriguojamas Frederick Ockwell. Šių metų pradžioje Petras laimėjo pirmą vietą su pirmąja dalimi šio kūrinio „Symphony in Three Movements“ — Karnizas Paneling“. Ši simfonija buvo pasigėrėtina atlikta 1983 m. birželio 5 d. Pick Staiger koncertų salėje. Tai didelis bręstancio kūrėjo laimėjimas.

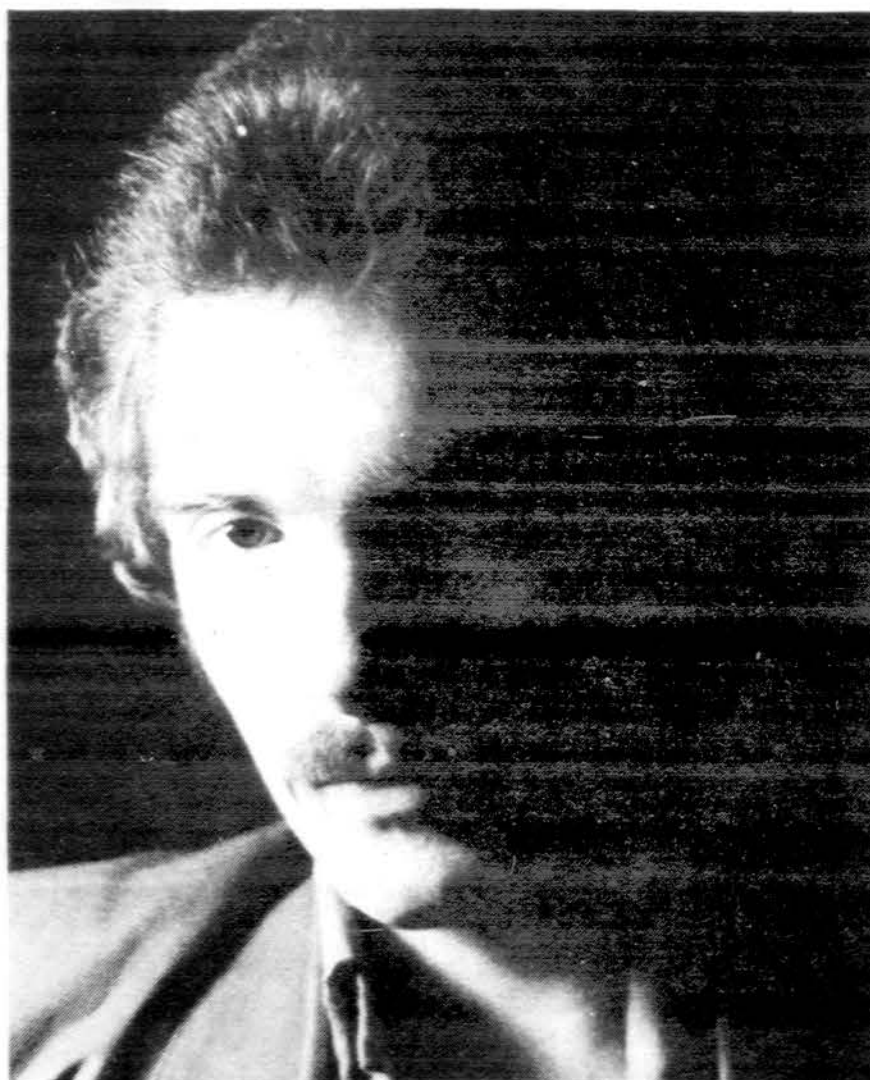
Jaunasis kompozitorius apibūdina šios simfonijos tematiką šitaip: „Karnizas Paneling yra mitologinis naktinių lokalių dainininkas, egzistuojantis tik mano vaizduotėje. Tai ekspresionistinis įsikūnijimas žmogaus, kuris mano draugų ratelį yra pasidarys tarsi šventas, vagant, muzikos klajūnų patronas“.

Simfoninis orkestras ši kartą atliko tik pirmąją kūrinių dalį, kuri užintrigavo klausytojus. Girdėjome kaleidoskopinių temų apmatų, kurie vietomis buvo maksimaliai išnaudojami ekspresionistinėse ribose — nuo sensualumo iki groteskiškumo ir nuo mechanizmo industrializmo iki pompastiškumo. Vaizduotėje mačiau Karnizą besiblaškančią tarp įvairių kultūrų, protarpiais jis pučiamųjų kadencijomis lyriškai trumpam prabildavo, bet daugiausia mačiau stimuliuojančiuose ritmuose pasinerdavo, ar protarpiais orientališkos asketikos tylumoje susimąstydavo. Iš klausius pirmosios simfonijos dalies, norėjosi dar išgirsti kas eis toliau.

Kai po kelių savaitių vėl susitikome su kompozitorium, šių metų ilgiausią dieną — birželio 21 — tęsėme pokalbį apie jo Karnizą. Petras pasakojo, kad „Karnizas Paneling“, gali ateityje išsivystyti į lietuvišką ekspresionistinę operą, kuriai yra pramatus pavadinimą: „Skudutis Pludriukas“. Turbūt skaitytojas, kaip ir aš, pastatys akis su klausimu? Skudutis Pludriukas, kas jis? Tai suaugęs vyras, bet sieloje vaikas. Žmogus išaugęs dviejuose skirtinguose kultūriniuose pasauliuose. Užaugo besiklausydamas „rock“ muzikos, besidžiaugdamas „cartoons“, svetimaudaičio jo draugai, svetimas kraštas jo gimtinė, bet jis lankė liuanistinę mokyklą, važiavo į lietuviškas vasaros stovyklas ir visa tai su geriausiomis ypatybėmis ir blogybėmis įrėję jo charakterin neįsivaizduojamas žymes. Skudutis Pludriuko prototipas būtų kas nors panašus į naktinių lokalių dainininką — a la Šabaniauską. Pludriuko gyvenimą pajavina susitikinėjimai su abstrakčiais, išgalvotais žmonėmis.

Petras Rimas Aglinskas gimė 1958 m. spalio mėn. 20 d. ir visus savo dvidešimt ketverius metus išgyveno Chicagoje, Marquette Parke. Nuo devynių metų pradėjo groti gitarą. Grojo įvairiose jaunimo kapelose. Ir tik įstojęs į De Paul universiteto muzikos fakultetą, rimtai apsisprendė, kad muzika bus jo gyvenimo profesija.

Kai paklausiau, kas paskatino ir kas pririšo jį prie šios srities, Petras atsakė: filmui! Besilankydamas kinuose — ypač europietiškos gamybos filmuose — jį muzika jį buvo tiek sudominas ir užburtas, kad nutarė tapti kompozito-

Kompozitorius Petras Aglinskas

Nuotrauka Lester Buczek

rium. Tokie kompozitoriai kaip Bernard Herman, Jerry Goldsmith ir Godard buvo jo pirmieji ir tiesioginiai inspiratoriai. Vėliau, jau studijuojant muzikos fakultete, jį labiau sudomino Vienos kompozitorių ekspresionistinės srovės puoselėtojai ir jų pasekėjai: Berg, Schoenberg, Stockhausen, Varesse ir Ives. Ryškių įtaką jam yra padarę Eugene O'Neill raštai, siurrealistas Salvador Dali menas ir Alban Berg opera „Wozzeck“.

Prieš trejus metus Aglinskas baigė De Paul universitete muzikos studijas, įsigydamas bakalaurą kompozicijos srityje. 1979 m. parašė siurrealistinės filmos tekstą „Zygote“, kurioje pats vaidino ir kuriai sukūrė muziką elektroninio sintetizatoriaus palydai. Tais pačiais metais išleido plokštelę „Skeetz Executive“, šioje plokštelėje įgrota muzika aranžavo ir pats grojo elektrine gitara ir sintetizatorium. Vėliau dirbo De Paul universiteto vedamoje elektroninėje studijoje. Tais pačiais metais, kai Goodman teatras statė Šekspyro „Love's Labor's Lost“, kurį režisavo žinomas britų direktorius Jeremy Rowe, Aglinskas šiam veikalui sukūrė originalią partitūrą kameriniam orkestrui bei chorui. Vėliau ši partitūra buvo panaudota Chicago universiteto dramos departamento vasariname šekspyriname festivalyje „Court Theatre“. Kito sezono pavasarį, direktoriaus Jeremy Rowe pakviestas, vėl sukūrė originalią partitūrą penkiasdešimčiai mušamųjų instrumentų Šekspyro dramai

„A Comedy of Errors“.

1981 m. rudenį įstojo į Northwestern universiteto muzikos fakultetą siekti magistrų laipsnio kompozicijos srityje. Šiam fakultetui vadovauja amerikietis kompozitorius Alan Stout. Universitete stipriai išvystė visokeriopai šakotą kūrybą: darbavosi kaip muzikos koordinatorius universiteto teatrinuose spektakliuose, rašė partitūras, statomam Thomas Mann veikalui „Tonio Kroeger“ parašė partitūrą mažam kameriniam ansambliui, kuriam pats ir akompanavo ir dirigavo. Yra sukūręs partitūras ir įvairiems vaizduojamųjų pastatymams: „Bookend“ — psichodrama kameriniam ansambliui ir džiaz ansambliui; „One Day“ — veikalas vaikams, pučiamųjų oktetui; „View with a Room“ — komedija dideliame mišriam ansambliui. Šios vaizduojamųjų partitūros įgrotos, diriguojant new yorkei dirigentei Dana Perna.

Neišvengiamai buvo įdomu sužinoti, ar kas nors iš lietuviškojo muzikos pasaulio, ar iš lietuvių kompozitorių yra jam padaręs įtakos? Aglinsko atsakymas buvo: ne! Minėjo, kad šį pavasarį labai pripuolusiai susipažino su Lietuvos gimusiu ir ten subrendusiu kompozitorium Antanu Rekašium, kuris viešėjo Chicagoje, juostose girdėjo keletą jo kompozicijų, kurios savo drąsa bei energija priminė jam „banditišką“ stilių (gerąja prasme). Petras aiškino, kad jo muzikinės vystymasis vyko, deja, ne lietuviškame „milieu“. Jį įtartinai ne lietuviški ar folk-

loriniai motyvai, nors giminingo elizabetiškojo periodo stiliumi yra parašęs nemažai kūrinių — bet daugiausia mechanizuotas, industrinis, modernus, futuristinis pasaulis.

Nors visuomet bus branduolys muzikinio „elito“, kuris po hermetiška, ultraintelektualia aureole garbins išimtinai klasikų, Aglinskas tačiau ieško būdų, kaip pasiekti aukšnio vidurio sintezę tarp praeities ir dabarties. Anot jauno kompozitoriaus, šios kartos jaunimas, užaugęs „hyper-ultra“ stimuliuojančiame — greito tempo — laikotarpyje, vargiai, ar išsėdės per Wagnerio operų ciklus...

Kiekvienos naujos generacijos paskirtis yra sukurti savitą idiomatinį žodyną, savitus gyvenamojo laikotarpio sofistikuotus muzikinius garsus ir savitas bendrojo laiko jausmų esencijas. Tokios dvasios gelmių srovėje bus ir jaunojo lietuvių kompozitoriaus Petro Aglinsko ateities kūrybinės versmės.

Turint tokias daug žadančias menines jėgas, kaip Aglinska, Bakšį, Kaminską, Stankevičių ir Zdanų, būtų įdomu, juos sutelkus, sudaryti progą ir lietuviškai visuomenei su jais susipažinti, nes tai branduolys mūsų ateities kūrėjų kartos.

Chicago teatruose

Su Pulitzer premija

Southern Methodist ir Illinois universitetuose dramos studijas ėmusi, laimėjusi Pulitzer ir New Yorko dramos kritikų premijas

Moir Harris (Carnelle) ir Glenn Headly (Popeye) Steppenwolf teatro „The Miss Firecracker Contest“ pastatyme.

Beth Henley yra sukūrusi scenos veiklą „The Miss Firecracker Contest“, kuris dabar statomas Steppenwolf teatro, 2851 N. Halsted, Chicagoje. Veiksmas pietinėje Mississipi, kur liepos 4 d. šventės proga ruošiamas gražuolių konkursas ir jį veržiasi laimėti viena mergina, kad pasiekusi garbės aukštumas galėtų išvykti kur toliau. Jai talkina jos artimieji.

Drama neturi kokių psicholo-

ginių gelmių ar kokių problemų studijų. Tai daugiau pramoginis žiūrovui pasismaginimas, sukelias juoko linksmojo nuotaikoj. Režisierius G. Sinise režisuoja ir televizijos pastatymus, yra šiemet laimėjęs Obie premiją ir pastatymą paruošęs rūpestingai, turėdamas patyrusius aktorius profesionalus. Tarp aktorių — Glenn Headly, laimėjusi keletą Jefferson premijų, vaidinanti filmuose; Tom Irwin dėstas dramą Columbia kolegijoje; Laurie Metcalf, laimėjusi Jefferson ir Emmy premijas; Moira Harris — pagrindiniam vaidmeny. Žiūrovui kiek kliudo sekti pastatymą aktorių gerai perteikiama pietiečių tarmė.

Drama su politiniu atspalviu

Apollo teatras Chicagoje, 2540 N. Lincoln, turi gerą vardą ir paprastai gerai stato vaidinimus. Dabar ten statomas neilgas vaidinimas „The Value of Names“ yra susilaukęs palankių recenzijų Chicago didžiųjų dienraščiųose. Iš tikro ten yra du scenos gabalai: monologas „George's File“ ir vienaveiksmė drama „The Value of Names“. Abudu juos jungia politinės užuominos apie aną neseną laikotarpį, kai JAV valdinės įstaigos aktyviai ieško „priešvalstybinių“ gaivalų (House Un-American Activities komiteto įtakoje). Žinoma scenoje ta akcija patraukiama per dantį, bet ne taip jau aštriai.

Pastatyme gausu pokalbių, bet mažoka veiksmo ir tai sumažina intrigą. Sakytume, kad viską

Shelley Berman ir Byrne Piven scenoje iš „The Value of Names“, kurį šiuo metu stato Apollo teatras.

Nuotrauka Jennifer Girard

atperka patyrę aktoriai. Jie dalyvavę įvairių didžiųjų miestų teatrų pastatymuose. Monologe besireiškianti Caitlin Hart yra vaidinusi ir filmuose. Shelley Berman yra gavęs gerus pagrindus Goodman teatre, o Byrne Piven yra rodisis ir televizijoje, ir pats dirbęs Northwestern bei Houston universitetų dramos studijose bei režisavęs keletą veikalų „off Broadway“ pastatymuose. Jill Holden jaunesnė, bet ir ji gausiai vaidinusi Chicago bei Clevelando teatruose ir gavusi dramos magistrės laipsnį profesionalų mokykloje Seattle. Autorius Jeffrey Sweet yra sukūręs nemažai dramos veikalų Chicago teatrams.

J. Pr.

Atgaiva per karščius

„Antro kaimo“ spektakliai II PLD proga

Gražia ir įdomia programą parodė Chicago „Antro kaimo“ ir jį nenuilstantis režisierius Algirdas Titus Antanaitis. Šis kolektyvas yra realizavęs daug puikių idėjų, šiandien tapusių mūsų išeivijos teatrinės kultūros nuosavybe. Noriu palinkėti, kad šis kolektyvas, sulaukęs savo brandaus 20 metų kūrybinio darbo jubiliejaus, ir toliau žiūrovams pateiktų tik geriausias kokybės programas, kaip tai buvo II PLD metu birželio 28 ir 30 d. „Playhouse“ salėje.

Nemaža jaunų veidų buvo matyti tų dienų vakarais šioje mažytėje patalpėlėje; daugelis kitų taip ir liko už durų. Čikagiečiams ši programa gal ir buvo matyta, bet iš svetur atgūžę lietuviai ją žiūrėjo pirmą kartą.

Kolektyvas yra nedidelis ir, kaip retai pasitaiko, jame nėra pirmieji ir antraieji aktorių: visi turi galimybę pasirodyti abiejose programose dalyse. Programa sudaryta iš kelių trupinių scenelių, kuriose jausdavome minties gilumą, potekstę, nors kartais aktoriai vieną kitą dalyką perlenkdavo, pajungdami savo vaidybą beapeliaciniam publikos juokiniui.

Scenelių temos nepretenduoja į globalines problemas — tai lietuvių išeivijos bei okupuotosios Lietuvos gyvenimo atspindžiai. Kai kurie gabalai praskambėjo kaip sodrus lietuviški anekdotai. Programą pradėjo vaizdeliu

„Bendruomenės susirinkimas“. Veiksmas vyksta ir žiūrovų salėje, ir scenoje. Žiūrovai pasijunta lyg dalyvautų kokiame nors tikrame susirinkime. Labai ryškiai savo nuomones gina aktoriai E. Butėnas, J. Kapačinskas, A. Vaitkus, kol maldaujančių balsu R. Stakauskas, pravedantis šį neįprastą susirinkimą, ramina įsikarščiačius dalyvius. Susirinkimo nutarimui priimti neliko balsuotojų, ir sumani sekretoriaujanti (J. Jakštytė) pati pakelia ranką. Taip ir baigiasi šis susirinkimas.

„Nešvari praeitis“ — vaidino R. Stakauskas ir J. Kapačinskas, su- radę šiam vaidmeniui įdomių išorės detalių.

Girtuokliavimo yda — populiari nuo amžių įvairiose visuomenėse bei sluoksnuose. Vaidelyje „Kelionės nemalonus“ ji pasiepiama gana atlaidžiai, ir tie, kurie norėtų scenoje vykstantiems veiksmams prisegti antialkoholinės propagandos rubriką, bus matyt, apvilti. Satyro žanras dėl savo akivaizdumo dar labiau suklečia kai kuriuos akcentus. Šioje scenoje ypač puikiai pasirodė E. Butėnas. Paminėtini ir kiti: V. Gilvydienė, J. Kapačinskas, R. Stakauskas. 500 dol. čekį už saugų važiavimą policininkas įteikia įkaušusiam vairuotojui, neturinčiam nė varuotojo teisių. Publikai labai patiko šis gabalas, ir jį už jį atidėjo smarkiais plojimais.

„Paslauga“ — ši scenelė trunka vos kelias sekundes, be žodžių, tačiau žiūrovai labai šiltai priėmė aktorių (A. Vaitkus ir I. Toliuštė) vaidybą. Nuotaikinga ir linksma buvo scena „Tėvai ir vaikai“. Pirmoji dalis pasibaigė šliuku „Aukščiausios Tarybos posėdis“.

Po pertraukos antroji dalis prasidėjo scena „Dialogai su lietuviu“. Ji susidėjo iš kelių humoristinių gabaliukų, kurių tematika liečia vietines aktualijas ir pavergtų gimtojo krašto problemas. Toliau ėjo „Lenkiškos kronikos“, „Mėsinėje“, „Jo emnencija“ ir „Leninas Lenkijoje“, kuriame buvo vykusiai panaudotos skaidrės be gyvos aktorių vaidybos.

I tolimesnius gabalus žiūrovų rezonansas salėje buvo itin jautrus. Juokėmės iki ašarų, sekdami viršininko ir darbininko drg. Kuolelio pasikalbėjimą. Tai būdingas okupuotos Lietuvos valdiškųjų įstaigos darbuotojų vaizdelis. Viršininkas nepatenkintas drg. Kuoleliu, praleidusiu 10 darbo dienų. Dėl 9 dienų pra-

PLAYHOUSE 2515 W. 69th St. • Lithuanian Plaza 1983 m. birželio 28 ir 30d. Spektakliai: 8:00 ir 10:00 v.v.

Rengia: Pasaulio Lietuvių Bendruomenė — II PLD Kultūrinių Renginių Komitetas

Antro Kaimo kolektyvas: Romas Stakauskas, Eugenijus Butėnas, Arvydas Vaitkus, Vida Gilvydienė, Jūratė Jakštytė, Indrė Toliuštė, Juozas Kapačinskas. Apie jį sėdi prievaidė Algirdas Titus Antanaitis. II PLD plakatas paruoštas Vinco Luko.

NAUJI LEIDINIAI

(Atkelta iš 3 psl.)

Akelaitis, „Minties jėga ir dvasinė šviesa“, Gintė Damuštė, „Lietuvos pogrindžio spauda“, Kazys Eringis, „Romo Kalantos aukos dešimtmečiui — esmė, priežastingumo ryšiai ir prasmė laiko tėkmėje“.

Spausdinami Kalifornijos jaunuolių išsamūs pasisakymai apie V PLJ Kongresą: Reginos Stankaitės, Lino Polikaitis, Gintis Palubinskaitė, Gintautas Tado Dabšio, Dailės Trotmanaitės, Gintaro Grušo — visi jie kelia užduoties savo kartai, netiesiogiai paliudydami gyvą atsakomybę savo žmonėms samonę. Taip pat gausi ir kitų aktualijų: politinių studijų, įvykių šiais metais sausio mėn. 29 - 30 dienomis Los Angeles mieste, santrauka ir išvados, rūpestis lietuviškoms parapijomis, Amerikos Baltų Laisvės lygos veikla.

Lietuvių Operos moterų choras scenoje iš antrojo veiksmo „I Lituani“ spektaklyje per Antrąsias Pasaulio lietuvių dienas 1983 m. liepos mėn. 1 d.

Auditorium teatre, Chicagoje. Ketvirtoji iš kairės — Margarita Momkienė.

Nuotrauka Jono Kuprio